

МЕХАНІЗМ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- КОНСУЛЬТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРОБІЗНЕСУ

Є. А. Гринь,

аспірант, Національна академія державного управління
при Президенті України, м. Київ

Обґрунтовано необхідність і розроблено напрями вдосконалення системи інформаційно-консультаційного забезпечення виробників продовольства в умовах ринку.

To explore necessity and develop directions of perfection of the system of the informatively-consultative providing of producers of food in the conditions of market.

ВСТУП

Аграрний бізнес, як і будь-який інший, не може продуктивно функціонувати і розвиватися за умов обмеженого інформаційного поля та недосконалості організації інформаційних процесів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретико-методологічні обґрунтування сутності та складових підсистем організаційно-економічного механізму висвітлені в працях багатьох вітчизняних економістів, зокрема, Н.Ю. Брюховецької, І.М. Ваховича, З.В. Герасимчука, Б.М. Іваненка, П. Єгорова, А.Ф. Мельник, Ю. Лисенка.

У наукових дослідженнях Б.В. Губського, А.Є. Мельника, І.Р. Михасюка, О.М. Могильного, Г.І. Мостового, В.В. Радченка, П.Т. Саблука, В.П. Ситника, О.М. Шпичака значна роль відводиться механізмам і формам державного регулювання агробізнесу.

МЕТА ДАНОЇ СТАТТІ

— обґрунтувати необхідність і розробити напрями вдосконалення системи інформаційно-консультаційного забезпечення виробників продовольства в умовах ринку.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Важливість проблеми вдосконалення інформаційного забезпечення агробізнесу України відома давно, і певні заходи щодо її вирішення реалізуються, але є всі підстави стверджувати, що до завершення цього процесу ще далеко. А вже ще 17 листопада 1995 р. в Постанові Кабінету Міністрів України № 916 ставилось завдання: "З метою вдосконалення існуючої системи інформації по реформування цін, руху продукції, впливу різноманітних чинників на рівень виробництва і споживання продовольства створити при Міністерстві сільського господарства і продовольства Центр сільськогосподарської ринкової інформації" [1, с. 13]. Однак належним чином і в повному обсязі це завдання все ще не виконане. До недоліків системи інформаційного забезпечення продовольчої сфери слід віднести насамперед те, що вона ґрунтується на відстаючих технологіях збору, систематизації, обробки й розповсюдження інформаційних ресурсів і не забезпечує необхідної оперативності. Слабо налагоджений обмін інформацією з міжнародними і національними науковими та інформаційними організаціями і службами.

У багатьох випадках статистична інформація не є вичерпною, не порівнюється з аналогічними показниками за попередні роки, викликає сумнів її достовірність.

Водночас в Україні з'явилося багато комерційних структур, інформаційно-консалтингових фірм, головним напрямом діяльності яких є саме надання вищезазначеної інформації — як уніфікованої, так і за специфічним замовленням. Становлення інституту приватних інформаційно-консультаційних служб (ІКС) в Україні — обґрунтована необхідність для подальшого прогресивного розвитку аграрного бізнесу і стабілізації продовольчої безпеки країни [3, с. 115].

Проте необхідно визнати низку проблем, пов'язаних з даним процесом. По-перше, це проблеми психологічного характеру. Безумовно, для стабільного функціонування приватних ІКС необхідний належний рівень попиту на їх послуги. Моніторингові дослідження показують, що певна частина сільськогосподарських товаровиробників готова співпрацювати з консалтинговими фірмами на платній основі. Однак їх коло досить обмежене, адже у вітчизняних товаровиробників відсутня усвідомлена потреба в інформаційно-консультаційному продукті, за який вони повинні платити, що здебільшого пояснюється новизною інформаційно-консультаційного продукту на вітчизняному рівні. Значно стримує розвиток комерційних інформаційно-консультаційних служб низький платоспроможний попит виробників агропродовольчих товарів, особливо дрібних сільськогосподарських формувань. До того ж такі фірми знаходяться не в усіх регіонах країни, що ще більше ускладнює або здорожчує отримання від них потрібної інформації на постійній основі.

Історичний досвід свідчить, що головною причиною формування консультаційних структур практично у всіх країнах світу була криза сільськогосподарського виробництва, коли галузь виявляла неспроможність без державної підтримки перейти на істотно новий, ефективніший рівень розвитку [6, с. 12; 4, с. 55]. За таких умов провідні координуючі і управлінські функції беруть на себе державні органи та їх інститути. І лише після того, як державні структури забезпечать стабільність інформаційного та економічного середовища, формуються передумови поступового переходу до відносно самостійного функціонування галузі на принципах самодостатньої системи з відповідним відшкодуванням витрат на інформаційно-консультаційне забезпечення і створення мережі приватних консультаційних служб.

Наведені обставини дають вагомі підстави для постановки питання про доцільність нині в Україні спрямувати зусилля інформаційно-консультаційних служб усіх форм власності на створення єдиної розвинутої інформаційної системи аграрного бізнесу за умови, коли державні інформаційно-консультаційні служби з розвинутою системою телекомунікацій будуть успішно конкурувати з недержавними стосовно масштабів інформаційного сервісу. При цьому інформаційно-сервісні структури недержавних формувань тісно співпрацюватимуть з державною службою і тим самим доповнюватимуть і розвиватимуть інформаційну систему.

Інформаційно-консультаційні служби як державного, так і кооперативного чи приватного характеру не можуть існувати самі по собі, вони повинні перебувати у постійному взаємозв'язку між собою для якнайкращого задоволення інформаційних потреб споживачів.

Усі ці організації державного і приватного секторів, звичайно, конкуруватимуть між собою при вирішенні практичних проблем, проте взаємно доповнюватимуть одна одну при дослідженні фундаментальних проблем. При цьому взаємне погодження дій державного і приватного секторів дає змогу запобігти "дублюванню" [2, с. 74] у проведенні консультацій, а також підвищувати рівень знань і спеціалізації.

Поряд з наведеними існує ряд інших проблем, притаманних ІКС усіх форм власності, зокрема, щодо визначення розмірів плати за інформаційно-консультаційні послуги.

У зв'язку з цим, на нашу думку, необхідне чітке розмежування інформаційно-консультаційних послуг на загальні, які повинні оплачуватися за рахунок державного бюджету, і спеціальні — за рахунок оплати послуг самими споживачами.

Оцінку вартості потрібно здійснювати і при плануванні робіт, і при укладанні угод, і при визначенні кінцевих результатів. Щоб визначити доцільний розмір оплати інформаційних послуг, потрібно врахувати багато чинників, у тому числі природу послуг, які виконуються, час, потрібний для їх вирішення, досвід консультантів, їх можливості та фах, ступінь відповідальності, котру братиме на себе служба, і вигоду, яку будуть одержувати виробники від користування цими послугами [5, с. 4]. Тому найдоцільніше оцінювати вартість робіт залежно від витрат часу на виконання послуг, рівня кваліфікації фахівців (співробітників служби, конкурентів),

кількості й вартості витрачених ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових).

Загальні послуги слід надавати з метою пропаганди державної продовольчої політики, досягнень науково-технічного прогресу, розповсюдження загальнодоступної інформації ринкового і науково-технічного характеру, узагальнення передового досвіду.

Правом на безоплатне одержання загальних послуг можуть користуватися сільськогосподарські виробники і переробні підприємства, особи, які займаються виробництвом сільськогосподарської продукції в особистих господарствах, городніх і садівничих кооперативах тощо.

До числа загальних послуг слід віднести:

— заходи з пропаганди державної продовольчої політики;

— збір і узагальнення інформації щодо досягнень науково-технічного прогресу у сфері продовольчого виробництва;

— збір статистичної інформації;

— формування регіональних банків даних та розповсюдження науково-технічної і ринкової інформації;

— консультування виробників сільськогосподарської сировини і продовольства;

— підготовку рекомендацій з проведення прогнозів виробництва і збуту продовольчих товарів;

— підготовку аналітичних збірників, доповідей, записок на замовлення місцевих державних адміністрацій;

— виготовлення відео-, радіо-, таблично-друкованої продукції на замовлення місцевих державних адміністрацій;

— впровадження наукових розробок у базових господарствах і районах.

Види діяльності, які не пов'язані із загальними послугами, слід розглядати як спеціальні послуги. Спеціальні послуги можуть надаватися суб'єктам підприємницької діяльності та фізичним особам з питань виробничої, збутової, переробної, фінансово-кредитної, обліково-аналітичної діяльності з оплатою за виконані послуги.

До складу спеціальних послуг, зокрема, можна віднести:

— розробку рекомендацій з підвищення ефективності виробництва і технологій;

— маркетингові дослідження збуту сільськогосподарської продукції;

— складання бізнес-планів та інвестиційних проектів підприємств і об'єднань;

— безпосередню участь у вико-

нанні наукових робіт з реалізації технологічного процесу;

— рекламні послуги;

— надання посередницьких послуг з метою знаходження інвесторів, співзасновників, покупців чи продавців тощо.

ВИСНОВКИ

Отже, важливим моментом у підвищенні ефективності інформатизації суб'єктів агробізнесу є формування в інформаційно-консультаційних службах конкретних переліків послуг (завдань і проблем), які в кожному конкретному випадку можуть бути надані користувачам. Тобто має бути реалізований системний підхід до інформатизації — необхідна узгодженість попиту на конкретні послуги з їх пропозицією. Необхідно визначити, які послуги (інформація) потрібні конкретним споживачам для ефективного ведення виробництва і задоволення соціальних, правових та культурно-побутових потреб. Без вирішення цієї проблеми потенційні користувачі не будуть звертатися до інформаційно-консультаційної служби і вона не зможе ефективно працювати (особливо на госпрозрахунковій основі). Визначити конкретний перелік послуг та необхідної інформації, які дійсно потрібні користувачам, необхідно проведенням спеціальних досліджень. Тільки в такий спосіб можливо узгодити попит і пропозицію на конкретні послуги, особливо, якщо вони будуть платними.

Література:

1. Галанець В. Стратегія трансформації форм господарювання в аграрній сфері: Вісник Львів. держ. аграр. ун-ту: Економіка АПК. — 2004. — № 9. — С. 13.
2. Дем'яненко С., Свідерська І. До питання про стратегію розвитку аграрної політики України // Економіка України. — 2005. — № 5. — С. 72—79.
3. Захарченко В.І. Ринкові перетворення і формування територіально-галузевих корпоративних структур // Економіка АПК. — 2004. — № 2. — С. 113—118.
4. Колос Б.О. Управління державою третього тисячоліття або стратегія і тактика побудови української національної держави. — Львів: Ініціатива, 2004. — 976 с.
5. Месель-Веселяк В.Я. Реформування аграрного сектора України: здобутки і проблеми // Економіка АПК. — 2006. — № 5. — С. 3—8.
6. Мостовий Г.І. Агробізнес: державне регулювання: Монографія. — Харків: Основа, 2002. — 300 с.